EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 31. 5. 2023
COM(2023) 285 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Priebežné hodnotenie Partnerstva pre výskum a inováciu v oblasti Stredozemia (PRIMA)

{SWD(2023) 169 final}

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Priebežné hodnotenie Partnerstva pre výskum a inováciu v oblasti Stredozemia (PRIMA)

1. ÚVOD

V tejto správe sa predkladajú zistenia z priebežného hodnotenia v súlade s článkom 14 rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1324 zo 4. júla 2017 o účasti Únie na Partnerstve pre výskum a inováciu v oblasti Stredozemia (PRIMA), na ktorom sa spoločne podieľajú niektoré členské štáty[1].

V rozhodnutí sa Komisii ukladá povinnosť vykonať do 30. júna 2022 priebežné hodnotenie programu PRIMA za pomoci nezávislých expertov. Komisia je okrem toho povinná vypracovať o tomto hodnotení správu, v ktorej uvedie závery hodnotenia a svoje pripomienky. Komisia predloží do 31. decembra 2022 uvedenú správu Európskemu parlamentu a Rade.

Priebežné hodnotenie programu PRIMA je založené na externej štúdii[2]. Vzťahuje sa na obdobie od začiatku programu PRIMA (2017) do marca 2022. Bola uverejnená výzva na predloženie dôkazov[3] a jej výsledky sa zohľadnili.

V tejto správe sa uvádza zhrnutie hlavných záverov priebežného hodnotenia a obsahuje pripomienky Komisie v nadväznosti naň.

2. KONTEXT A PREHĽAD PROGRAMU PRIMA

Systémy zásobovania vodou a potravinami v oblasti Stredozemia nie sú riadené udržateľným spôsobom. Tento problém, ktorý zhoršuje zmena klímy, má významný následný dosah vrátane sociálneho a hospodárskeho napätia, nestability a migrácie.

Jedným z kľúčových dôvodov neudržateľného zásobovania vodou a potravinami v oblasti Stredozemia je chýbajúci súbor spoločných inovačných riešení, ktoré by boli prispôsobené miestnej realite regiónu a ľahko prenosné v rámci neho a plne overené prostredníctvom pilotných a demonštračných projektov na mieste[4].

Tieto riešenia nie sú v dohľade, pretože celková úroveň investícií do výskumu a inovácií v oblasti Stredozemia nie je primeraná veľkosti regionálnych problémov; úroveň investícií sa v jednotlivých krajinách výrazne líši; financovanie nie je dostatočne sústredené na riešenie problémov so zásobovaním vodou a potravinami a s hospodárením s nimi; príslušné zapojené zainteresované strany, napríklad zo súkromného sektora, nemajú vždy v oblasti výskumu a inovácií dostatočné kapacity a úsilie o spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií medzi

---

1 Ú. v. EÚ L 185, 18.7.2017, s. 1.

2 Hodnotiaca štúdia o európskych rámcových programoch pre výskum a inováciu na riešenie globálnych výziev a konkurencieschopnosti priemyslu – Zameranie na činnosti súvisiace so zelenou transformáciou – RTD/2021/SC/023 – Priebežné hodnotenie Partnerstva pre výskum a inováciu v oblasti Stredozemia (PRIMA) (pripravuje sa).

3 https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13558-Partnership-on-Research-and-Innovation-in-the-Mediterranean-Area-PRIMA-first-interim-evaluation_sk.

4 SWD(2016) 332 Posúdenie vplyvu programu PRIMA.

členskými štátmi EÚ a krajinami južného a východného Stredozemia je príliš rozdrobené (väčšinou sa upravuje dvojstrannými dohodami) na to, aby malo významný dosah.

Program PRIMA bol zriadený v reakcii na uvedené problémy, aby sa zabezpečila väčšia odolnosť zásobovania vodou a hospodárenia s ňou a potravinových systémov proti zmene klímy, ako aj ich väčšia účinnosť, nákladová efektívnosť a environmentálna a sociálna udržateľnosť. Iniciatíva vychádza z článku 185 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ)[5], ako aj z článku 26 týkajúceho sa „partnerstiev v rámci verejného sektora" v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1291/2013[6], ktoré upravuje rámcový program pre výskum a inováciu Horizont 2020. Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1324, ktoré je základným aktom programu PRIMA, sa zúčastnené krajiny vo veľkej miere zaväzujú k integrácii na vedeckej, riadiacej a finančnej úrovni[7]. Takisto to znamená, že zúčastnené štáty dobrovoľne integrujú svoje úsilie zamerané na výskum a vymedzia spoločný výskumný program a zaviažu sa k nemu s cieľom poskytnúť pridanú hodnotu EÚ.

Program PRIMA pozostáva z týchto zúčastnených štátov: 11 členských štátov (Cyprus, Francúzsko, Grécko, Chorvátsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Slovinsko, Španielsko a Taliansko); troch krajín pridružených k programu Horizont 2020 (Izrael, Tunisko a Turecko) a piatich tretích krajín: Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Libanon a Maroko. S cieľom zúčastniť sa na programe PRIMA podpísali Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Libanon a Maroko dvojstranné medzinárodné dohody s EÚ.

Program sa vykonáva prostredníctvom vykonávacej štruktúry programu PRIMA (ďalej len „PRIMA-IS")[8] zriadenej v Barcelone v roku 2017 ako špecializovaný subjekt, ktorý zodpovedá za priame riadenie príspevku Únie podľa článku 185 ZFEÚ a ktorý prostredníctvom svojho sekretariátu a riadiacich orgánov zabezpečuje bezproblémové, efektívne a transparentné zavedenie programu PRIMA.

Vykonávanie programu PRIMA je založené na dlhodobom strategickom programe v oblasti výskumu a inovácie[9], v ktorom sa stanovuje vízia a strategické smerovanie vykonávania programu a je základom pre vypracovanie ročných pracovných plánov programu PRIMA.

Program PRIMA, ktorého všeobecným cieľom je prispievať k udržateľnosti a stabilite v regióne v oblasti udržateľného zásobovania potravinami a vodou a hospodárenia s nimi, sa zameriava na dosiahnutie viacerých cieľov. Tie sa pohybujú od tematických cieľov na riešenie spoločenských potrieb v oblasti Stredozemia a špecifických cieľov, ktorými sa rieši pokrok smerom k integrovanému európskemu a stredozemskému výskumnému priestoru, až po ciele vedeckej diplomacie v oblasti spolupráce s južnými susedmi EÚ.

---

5 Konsolidovaná verzia Zmluvy o fungovaní Európskej únie, hlava XIX Výskum a technologický rozvoj a kozmický priestor, článok 185.

6 Článok 26 ods. 2 písm. b) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1291/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje program Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) a zrušuje rozhodnutie č. 1982/2006/ES (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 104).

7 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1324.

8 Špecializovaná vykonávacia štruktúra programu PRIMA je súkromný subjekt podľa španielskeho práva, ktorý bol zriadený v Barcelone 19. júna 2017 a ktorý riadiaci orgán programu PRIMA poveril vykonávaním všetkých riadiacich, administratívnych, podporných a monitorovacích činností potrebných na vykonávanie programu PRIMA.

9 Ministri výskumu a inovácií podporili strategický program v oblasti výskumu a inovácie PRIMA počas ministerskej konferencie o posilnení euro-stredozemskej spolupráce prostredníctvom výskumu a inovácií na Malte 4. mája 2017, pričom správna rada nadácie programu PRIMA ho prijala 16. novembra 2017.

V posledných rokoch bol program PRIMA úspešný pri nadväzovaní účinnej spolupráce medzi krajinami severného a južného Stredozemia založenej na dôvere. Program PRIMA ako hlavná iniciatíva EÚ v Stredozemí na riešenie týchto kľúčových problémov v oblasti výskumu a inovácie odstraňuje rozdiely v oblasti výskumu a inovácie a sociálno-ekonomické rozdiely v južnom a východnom susedstve a posilňuje zdravie, mier a stabilitu v prospech spoločností v regióne v dlhodobom horizonte.

V rámci programu PRIMA sa činnosti vykonávajú vo forme výziev na predkladanie návrhov v troch oddieloch:

- výzvy v rámci oddielu 1 sa organizujú v rámci programu PRIMA a sú financované výlučne z programu Horizont 2020,
- výzvy v rámci oddielu 2 sa takisto organizujú v rámci programu PRIMA, ale financujú ich zúčastnené štáty,
- výzvy v rámci oddielu 3 organizujú a financujú zúčastnené štáty.

Celkový rozpočet programu PRIMA na roky 2017 – 2028 je 494 miliónov EUR, pričom 220 miliónov EUR pochádza z programu Horizont 2020[10] (približne 30 miliónov EUR/rok na tri tematické oblasti) a 274 miliónov EUR pochádza z vnútroštátnych zdrojov s cieľom zamerať sa na potreby výskumu a inovácie a zosúladiť politiky v oblasti výskumu a inovácie vo všetkých zúčastnených štátoch.

3. ZISTENIA Z PRIEBEŽNÉHO HODNOTENIA A ODPORÚČANIA/PRIPOMIENKY

3.1. Zistenia z priebežného hodnotenia

V priebežnom hodnotení sa potvrdilo, že pridanú hodnotu vyplývajúcu z partnerstva programu PRIMA v porovnaní s tým, čo by mohli dosiahnuť jednotlivé zúčastnené štáty, ak by konali nezávisle na medzinárodnej, vnútroštátnej a/alebo regionálnej úrovni, možno považovať za vysokú a v budúcnosti bude ešte vyššia.

Nezávislí experti zdôraznili tieto kľúčové úspechy:

- program PRIMA v súčasnosti funguje efektívne a pri vykonávaní ročných pracovných plánov a jeho výziev neexistujú žiadne oneskorenia,
- v rokoch 2018 – 2021 boli úspešne vyhlásené štyri výzvy a 168 projektov bolo vybraných na financovanie,
- celková suma finančných prostriedkov na program PRIMA na obdobie 2018 – 2021 vrátane finančných prostriedkov EÚ a vnútroštátnych finančných prostriedkov (okrem vecných príspevkov) je 353 miliónov EUR. To už predstavuje 71 % celkových finančných prostriedkov pridelených na program PRIMA,
- do vybraných návrhov bola zapojená široká škála príjemcov. Väčšina z nich pochádza z verejného sektora zúčastnených štátov. Najvyšší počet príjemcov programu PRIMA predstavujú inštitúcie vysokoškolského vzdelávania. Táto kategória zahŕňa univerzity, inštitúty, laboratóriá a výskumné rady a predstavuje 41,3 % všetkých príjemcov za obdobie 2018 – 2021. Ostatné výskumné organizácie predstavujú 28,8 % príjemcov. Súkromné organizácie, ktorých cieľom je dosahovanie zisku, predstavujú o niečo

[10] Celková suma 220 miliónov EUR bola viazaná na úrovni rozpočtu EÚ na konci roka 2020.

menej než 20 % príjemcov, pričom väčšina z nich (päť zo šiestich) sú malé a stredné podniky,

- spomedzi rôznych príjemcov sú najväčšími príjemcami Taliansko a Španielsko, po ktorých nasleduje Tunisko a Francúzsko. Príjemcovia zo zúčastnených štátov mimo EÚ predstavujú 38 % všetkých príjemcov výziev v rámci oddielu 1 a oddielu 2. Popri Tunisku najvyšší počet príjemcov spomedzi zúčastnených štátov z južného Stredozemia pochádza z Maroka, Turecka a Alžírska,
- pokiaľ ide o finančný príspevok, zúčastnené štáty z južného Stredozemia získali približne 62 miliónov EUR alebo 28 % z celkovej sumy finančných prostriedkov. Z toho 35,9 milióna EUR bolo získaných z rozpočtu finančného príspevku EÚ (oddiel 1). To predstavuje podiel približne 32 %, čo presahuje cieľový podiel 25 % stanovený v základnom akte programu PRIMA,
- keďže v čase hodnotenia nebol ukončený žiaden z projektov, bolo príliš skoro na vyvodenie záveru o príspevkoch očakávaných výsledkov týchto projektov k spoločenským potrebám zúčastnených štátov. Údaje získané z 53 projektov, ktoré prešli preskúmaním v polovici obdobia, však naznačujú sľubný pokrok pri dosahovaní operačných cieľov.

Z priebežného hodnotenia vyplynulo najmä to, že:

- program PRIMA zohráva jedinečnú úlohu vo výskumnom a inovačnom ekosystéme Stredozemia a slúži cieľom, na ktoré sa nevzťahujú iné iniciatívy,
- program PRIMA pomohol podporiť vedeckú integráciu v rámci zúčastnených štátov. Pri jeho neexistencii by pravdepodobne tak úzko nespolupracovali bez jasného finančného stimulu a strategického rámca na uľahčenie spolupráce,
- program PRIMA umožňuje najmä zúčastneným štátom z južného Stredozemia, aby využívali svoje výskumné a inovačné kapacity. Zapojením do programu PRIMA získajú výskumníci zo zúčastnených štátov mimo EÚ prístup k možnostiam financovania v oddiele 1, ktorý financuje EÚ,
- program PRIMA prispieva k ďalšiemu stupňu dokončenia európskeho výskumného priestoru (EVP), a to konkrétne tým, že rieši problém nedostatočnej cezhraničnej spolupráce v oblasti Stredozemia prostredníctvom financovania cezhraničných projektov, od ktorých možno očakávať, že prinesú väčšie vplyvy než samotné jednostranné alebo dvojstranné úsilie,
- hodnoty programu PRIMA, medzi ktoré patrí spoločná zodpovednosť, spoločný záujem, spoločný prínos a zásada rovnakých podmienok, sa považovali sa obzvlášť relevantné na umožnenie spolupráce medzi EÚ a jej susedmi z južného Stredozemia ako partnermi,
- program možno považovať za relevantný nástroj vedeckej diplomacie, ktorý pomáha zblížiť EÚ a jej susedov zo Stredozemia budovaním vzájomnej dôvery a inkluzívnosti,
- programom PRIMA sa posilňuje spolupráca medzi zúčastnenými štátmi z južného Stredozemia, najmä v oblasti výskumu a inovácie,
- pokiaľ ide o budúcnosť, vykonávacia štruktúra programu PRIMA podnikla kroky s cieľom skoordinovať sa s iniciatívami programu Horizont Európa s podobným tematickým zameraním, ako je misia EÚ „Dohoda o pôde pre Európu“ alebo nové

partnerstvá, napríklad európske partnerstvo „Zabezpečenie dostupnosti vody na planéte“ (Water4All). V ročnom pracovnom pláne programu PRIMA na rok 2023, ktorý Komisia nedávno prijala, sa predpokladá aj spolupráca s misiou EÚ „Obnoviť naše vody a oceány“,

- program PRIMA so svojím tematickým zameraním prispieva k rôznym politickým nástrojom a aktom v rámci Európskej zelenej dohody, ako je nová stratégia EÚ pre adaptáciu na zmenu klímy, stratégia Z farmy na stôl (úloha v oblasti výskumu a inovácie a udržateľných potravín), akčný plán pre obehové hospodárstvo, akčný plán nulového znečistenia a rámcová smernica EÚ o vode.

3.2. Odporúčania a získané poznatky

V správe o priebežnom hodnotení, ktorá je podložená objektívnymi údajmi a dôkazmi, sa posudzuje súčasný stav a výsledky programu PRIMA, poskytujú sa stimuly na podporu vykonávania programu PRIMA a základ pre možné úpravy v polovici obdobia. Z hodnotenia vyplynulo, že program PRIMA je na ceste k dosiahnutiu svojich cieľov, funguje podľa uplatniteľných zásad a postupov a dosiahol súdržnosť s príslušnými vnútornými a vonkajšími politikami EÚ.

Komisia sa domnieva, že v posledných rokoch bol program PRIMA úspešný pri nadväzovaní účinnej spolupráce medzi krajinami severného a južného Stredozemia založenej na dôvere s cieľom vyvinúť spoločné a inovatívne, udržateľné, nákladovo efektívne a účinné riešenia pre udržateľné potravinové systémy a integrované hospodárenie s vodami. Ako hlavná iniciatíva EÚ v Stredozemí na riešenie týchto kľúčových problémov v oblasti výskumu a inovácie program PRIMA odstraňuje rozdiely v oblasti výskumu a inovácie a sociálno-ekonomické rozdiely v južnom a východnom susedstve a posilňuje zdravie, mier a stabilitu v prospech spoločností v regióne v dlhodobom horizonte.

Teraz je viac než kedykoľvek predtým čas na užšiu spoluprácu s cieľom identifikovať inovatívne riešenia na ochranu vodných zdrojov, zvýšenie potravinovej a výživovej bezpečnosti a posilnenie odolnosti, spravodlivosti a udržateľnosti potravinových a poľnohospodárskych systémov v oblasti Stredozemia.

Budúcnosť kľúčových prírodných zdrojov stredozemskej oblasti (voda, pôda, pobrežie a biodiverzita) je totiž naďalej ohrozená viacerými tlakmi pôsobiacimi súbežne a v mnohých prípadoch chronicky, pričom medzi ne patrí urbanizácia, industrializácia, rozširovanie činností intenzívneho poľnohospodárstva a akvakultúry a neudržateľné využívanie prírodných zdrojov. Krehkosť tohto regiónu ešte viac zhoršuje jeho citlivosť na zmenu klímy. Podľa 6. hodnotiacej správy II. pracovnej skupiny II Medzivládneho panelu OSN o zmene klímy (uverejnenej vo februári 2022) sa očakáva, že ekosystémy v Stredozemí budú patriť medzi ekosystémy najviac ovplyvnené dôsledkami postupnej zmeny klímy.

Oblasť južného Stredozemia ďalej čelí výzvam v oblasti správy vecí verejných, sociálno-ekonomických, klimatických, environmentálnych a bezpečnostných výziev, z ktorých mnohé vyplývajú z globálnych trendov a vyžadujú si spoločné opatrenia zo strany EÚ a partnerov z južného susedstva. Dlhotrvajúce konflikty naďalej spôsobujú obrovské ľudské utrpenie, vyvolávajú masívne nútené vysídľovanie obyvateľstva, najmä v krajinách s veľkým počtom utečencov výrazne zaťažujú hospodárske a sociálne vyhliadky celej spoločnosti a zintenzívňujú geopolitickú rivalitu a vonkajšie zasahovanie.

Okrem toho účinky pandémie COVID-19 vystavujú prírodné zdroje a poľnohospodárstvo obrovskému tlaku. Preto prechod na neznečistené prírodné zdroje a zdravé, spravodlivé, odolné a udržateľné potravinové systémy musia byť pre stredozemské spoločnosti trvalou prioritou.

Vzhľadom na to sú ciele programu PRIMA stále platné.

Navyše „geopolitická Komisia“ pod vedením predsedníčky von der Leyenovej uznáva osobitnú úlohu Stredozemia a zdôrazňuje, že plánuje úzko spolupracovať s partnermi zo Stredozemia v rámci Európskej zelenej dohody, aby „sa oblasť mohla stať lídrom v riešeniach v oblasti klímy“. EÚ prostredníctvom širokej škály projektov a programov vrátane programu PRIMA podporuje svojich partnerov z južného susedstva pri vyvíjaní a vykonávaní zelených politík. Podporuje spoluprácu v boji proti znečisťovaniu a zmene klímy, pričom poskytuje pomoc svojim partnerom z južného susedstva pri vykonávaní

Parížskej dohody o zmene klímy a jej následných zmien a usiluje sa o výmenu najlepších postupov a odborných znalostí.

S cieľom posilniť dlhodobé výsledky programu PRIMA sa navrhujú tieto odporúčania:

- ďalšie zefektívnenie vykonávania troch oddielov programu PRIMA. Z hodnotenia vyplynulo, že partnerstvo PRIMA predstavuje správny ekosystém na umožnenie prispôsobených prístupov k spoločným problémom v oblasti Stredozemia, pokiaľ ide o témy a výšku finančných prostriedkov. Atraktívnosť programu PRIMA však viedla k nízkej miere úspešnosti[11]. Miera úspešnosti oddielu 1 je totiž pod 5 %. Podobne sa miera úspešnosti oddielu 2 pohybuje od 6,6 % v roku 2018 do približne 20 % v roku 2021. Tento nadmerný počet návrhov by mohol v budúcnosti odradiť od predkladania návrhov na vysokej úrovni. Vykonávacia štruktúra programu PRIMA by sa mala zaoberať týmto problémom a navrhnúť spôsoby, ako zvýšiť mieru úspešnosti návrhov vybraných na financovanie. Napríklad by sa mohla posúdiť možnosť lepšieho prispôsobenia výziev a ďalšieho zlepšenia postupu podávania žiadostí v rámci dvoch fáz výziev,
- zdá sa, že zúčastnené štáty majú rozličnú mieru informovanosti o oddiele 3 a pripisujú mu rozličnú mieru dôležitosti. Preto je potrebné zvýšiť jeho účinnosť. Vykonávacia štruktúra programu PRIMA by mala vyvinúť dodatočné úsilie o zvyšovanie informovanosti zúčastnených štátov o dôležitosti začatých činností zúčastnených štátov s cieľom naplno využiť potenciál príspevku tohto oddielu k integrovanejšiemu výskumnému priestoru. Program PRIMA môže využívať výhody zjednodušenia požiadaviek na podávanie správ o začatých činnostiach zúčastnených štátov v čo najväčšej možnej miere tak, aby sa lepšie prispôsobili obmedzeným zdrojom vnútroštátnych financujúcich orgánov. Ďalšou možnosťou zvýšenia strategického významu oddielu 3 by bol väčší dôraz na výmenu, vytváranie sietí a odbornú prípravu,
- hoci zainteresované strany sú celkovo spokojné s vykonávaním programu PRIMA, vykonávacia štruktúra programu PRIMA a zúčastnené štáty musia vyvinúť dodatočné úsilie na ďalšie zvýšenie efektívnosti, najmä oddielu 2, tým, že znížia zložitosť spôsobenú rôznymi vnútroštátnymi schémami financovania a budú sa usilovať o zjednodušenie vnútroštátnych administratívnych postupov s cieľom skrátiť lehotu na udelenie grantu, posilniť spoľahlivosť a zvýšiť rýchlosť,
- s cieľom naplno využiť synergie medzi projektmi a podporiť budovanie dlhodobejších komunít by vykonávacia štruktúra programu PRIMA mala zintenzívniť svoje úsilie o podporu výmen medzi jednotlivými projektmi v záujme identifikácie ich komplementárnosti a potenciálnych synergií. Medzi príslušné prostriedky by mohla patriť napr. organizácia podujatí zameraných na projekty v počiatočnej fáze, aby sa mohli učiť od tých pokročilejších, podujatí na výmenu medzi projektmi s podobnými tematickým zameraním alebo podujatí na vytváranie sietí a sprostredkovateľských podujatí,
- zúčastnené štáty a vykonávacia štruktúra programu PRIMA musia ďalej investovať do osvetovej činnosti a budovania kapacít, aby sa aktéri zo zúčastnených štátov z južného Stredozemia mohli aktívnejšie zapájať do programu PRIMA. V správe o priebežnom hodnotení sa ocenilo, že od začiatku programu PRIMA sa realizovali

[11] Tzv. miera úspešnosti je pomer počtu financovaných návrhov k počtu oprávnených návrhov.

rôzne činnosti na podporu zainteresovaných strán z rôznych krajín, čo viedlo k určitému pokroku v ich systémoch výskumu a inovácií. Stále však existuje nevyužitý potenciál na umožnenie ešte aktívnejšej účasti na programe PRIMA. Týka sa to celkového počtu príjemcov zo zúčastnených štátov z južného Stredozemia, ktorý by mohol byť vyšší, a ich úloh v projektoch. Na zintenzívnenie ich účasti sú preto potrebné dodatočné osvetové činnosti a činnosti budovania kapacít a podpora s cieľom lepšie sa prepojiť s nadnárodnou komunitou,

- v rámci programu PRIMA sa používajú viaceré ukazovatele na monitorovanie pokroku vo vykonávaní a efektívnosti vykonávania. Je však potrebné systematickejšie monitorovanie výsledkov a vplyvov rôznych činností. V správe o priebežnom hodnotení sa zdôraznilo, že sa vyvinulo značné úsilie a dosiahol významný pokrok pri neustálom zlepšovaní kľúčových ukazovateľov výkonnosti programu PRIMA. V rámci súčasných kľúčových ukazovateľov výkonnosti však stále existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o ich užitočnosť pri hodnotení dosahovania špecifických cieľov a vplyvu projektov. Týka sa to napr. chýbajúcich kľúčových ukazovateľov výkonnosti na účinné meranie zjednotenia stratégie výskumu a inovácií nad rámec procesnej úrovne. Navyše treba zabezpečiť primerané monitorovanie vplyvu projektov nad rámec preskúmania v polovici obdobia alebo preskúmania na konci projektu, t. j. nejaký druh pravidelného monitorovania alebo následných opatrení po ukončení projektu. Vykonávacia štruktúra programu PRIMA by potom mala pracovať na úprave kľúčových ukazovateľov výkonnosti,
- vykonávacia štruktúra programu PRIMA už vyvinula značné úsilie v oblasti činností zameraných na šírenie informácií a komunikačných činností (napr. osobitná časť na webovom sídle programu PRIMA, časopis programu PRIMA, rôzne sprostredkovateľské podujatia, časť na webe, konferencia zameraná na prepojenie medzi vodou, potravinami, energetikou a ekosystémami). Vykonávacia štruktúra programu PRIMA si takisto uvedomuje, že kľúčovým zameraním budúcich propagačných činností by malo byť najmä informovanie o vplyvoch projektu, hneď ako sú k dispozícii. Existuje však potreba zintenzívniť komunikáciu a šírenie informácií, aby sa dodržal vysoký politický záväzok v súvislosti s programom PRIMA v dlhodobom horizonte. Okrem toho je potrebné zlepšiť internú komunikáciu v rámci konzorcií projektov,
- jedným z kľúčových výsledkov programu PRIMA je uľahčenie spolupráce medzi EÚ a jej južnými susedmi ako rovnocennými partnermi. Z hodnotiacej správy však vyplynulo, že spolupráca medzi zúčastnenými štátmi z južného Stredozemia (spolupráca juh – juh) je menej intenzívna. Ďalšie posilnenie spolupráce medzi zúčastnenými štátmi z južného Stredozemia by bolo prospešné, pretože by mohlo prispieť k zlepšeniu vzťahov medzi týmito krajinami. Vykonávacia štruktúra programu PRIMA by teda mala zintenzívniť úsilie s cieľom združiť príslušné komunity, napr. prostredníctvom osobitných podujatí na sprostredkovanie účasti konzorcií medzi zúčastnenými štátmi z južného Stredozemia. Ďalšou možnosťou by bolo zvážiť zmenu kritérií výberu s cieľom uprednostniť návrhy (možno v prípade určitých výziev), v rámci ktorých viacerí účastníci zo zúčastnených štátov z južného Stredozemia vzájomne aktívne komunikujú,
- v súčasnosti sa v rámci programu PRIMA skúmajú synergie s iniciatívami EÚ a so stredozemskými iniciatívami, ako sú klaster 6, misie a partnerstvá programu Horizont Európa. Program PRIMA prispel aj k vytvoreniu spoločenstva praxe v rámci prepojenia medzi vodou, potravinami, energetikou a ekosystémami a k vypracovaniu

plánov v oblasti zmeny klímy, energie z obnoviteľných zdrojov a zdravia v rámci regionálnych platforiem pre výskum a inovácie Únie pre Stredozemie, ktoré boli schválené 27. júna 2022 na ministerskej konferencii Únie pre Stredozemie o výskume a inováciách. Možná spolupráca s tematickým územným rámcom pre modré hospodárstvo (WestMED) a iniciatívou BLUEMED by mohla takisto prispieť k zhromaždeniu zdrojov a zvýšeniu vplyvov. Vykonávacia štruktúra programu PRIMA by mala ďalej sledovať tieto iniciatívy a navrhnúť konkrétne opatrenia v záujme vykonávania synergií.

4. ZÁVERY

EÚ uznáva osobitnú úlohu Stredozemia a Európska komisia už úzko spolupracuje s partnermi zo Stredozemia, pričom im pomáha nachádzať spoločné riešenia identifikovaných problémov a pri tom, aby sa táto oblasť stala lídrom v riešeniach v oblasti odolnosti proti zmene klímy.

Program PRIMA zohráva jedinečnú úlohu vo výskumnom a inovačnom ekosystéme Stredozemia a slúži cieľom, na ktoré sa nevzťahujú iné iniciatívy. Podľa vyhlásenia ministrov z nedávnej stredozemskej konferencie o výskume a inováciách strategický program v oblasti výskumu a inovácie PRIMA a jeho systém monitorovania a hodnotenia umožňuje účinný spoločný výskumný a inovačný program v sektoroch, ktoré sú pre Stredozemie kľúčové. Prispieva k vedeckému pokroku a technickým riešeniam pre oblasť vody a agropotravinárstva a k ich vzájomnému prepojeniu.

Hodnotenie čelilo určitým obmedzeniam, keďže žiaden z projektov financovaných v rámci programu PRIMA sa ešte neukončil. Bolo preto menej zamerané na dlhodobé vplyvy a viac na štruktúru, postupy vykonávania a súčasný pokrok programu. Konkrétne sa hodnotí, či sa dosiahol významný pokrok, pokiaľ ide o špecifické ciele, keďže tie nie sú úplné závislé od využívania dosiahnutých výsledkov v rámci projektov. V tejto súvislosti možno vyvodiť záver, že program PRIMA je úspešný. V rámci partnerstva sa primerane riešia environmentálne, sociálno-ekonomické a politické problémy, ktoré sú zásadné pre budúci rozvoj oblasti Stredozemia, ktoré je obehovejšie a udržateľnejšie. Na druhej strane program PRIMA prispieva ku kľúčovým politickým prioritám, cieľom a iniciatívam EÚ, ako je Európska zelená dohoda, najmä stratégia Z farmy na stôl a stratégia biodiverzity, stratégia pre biohospodárstvo, stratégia pre adaptáciu na zmenu klímy a akčný plán pre obehové hospodárstvo, ako aj k všeobecným cieľom udržateľného rozvoja. Zároveň program výrazne prispieva k posilneniu vzťahov a spolupráce medzi EÚ a jej južnými susedmi. V niektorých prípadoch podnietil aj spoluprácu medzi južnými susedmi.

Vykonávacia štruktúra programu PRIMA úspešne zriadila program PRIMA ako platformu na posilnenie výskumu, inovácie, spolupráce a je dôsledne zakotvená v politickom prostredí.

Na rozdiel od iných iniciatív podľa článku 185, na ktoré sa vzťahuje program Horizont 2020, nemá program PRIMA žiadneho právneho predchodcu. Zatiaľ čo existovali partnerstvá medzi rôznymi vnútroštátnymi orgánmi v rámci skorších nástrojov ERA-NET, ako aj iniciatívy zamerané na oblasť Stredozemia, zahrnutie programu PRIMA ako partnerstva v rámci verejného sektora na úrovni EÚ bolo úplnou novinkou.

Odporúčania budú začlenené do rokovaní medzi Komisiou a vykonávacou štruktúrou programu PRIMA a ich vykonávanie sa bude monitorovať ako súčasť dohľadu Komisie nad programom PRIMA.

V súlade s týmito odporúčaniami sa Komisia bude systematickejšie usilovať aj o získanie a analýzu relevantných údajov na zlepšenie monitorovania vplyvov programu PRIMA a posilní informovanie príslušných útvarov v rámci Komisie o relevantných výsledkoch.

Zatiaľ čo činnosti v rámci programu PRIMA sa plánujú do 31. decembra 2028, jeho posledné výzvy sa naprogramujú v roku 2024 v rámci programu Horizont 2020. Zúčastnené štáty programu PRIMA začali vyjadrovať záujem o pokračovanie tohto programu. Dôležitosť diskusie o pokračovaní programu PRIMA v súlade s programom Horizont Európa – prístupom k partnerstvám v rámci súčasného rámcového programu pre výskum a inováciu – bola takisto uznaná 27. júna 2022 vo vyhlásení ministrov zo stredozemskej konferencie o výskume a inováciách.

Pokračovanie programu PRIMA podporili aj zástupcovia zúčastnených členských štátov EÚ počas diskusie v Rade COMPET 2. decembra 2022. Komisia uznala cieľ pokračovania iniciatívy PRIMA a začala vnútorný postup na posúdenie možností obnovenia programu PRIMA po konci jeho aktívneho obdobia v roku 2024. V rámci tohto postupu sa zohľadnia pozitívne výsledky tohto priebežného hodnotenia programu PRIMA. Okrem toho program PRIMA bol financovaný z programu Horizont 2020 (2014 – 2021), zatiaľ čo jeho výzvy sú plánované na roky 2018 – 2024 (t. j. programové obdobie sa vzťahuje na obdobie medzi programami Horizont 2020 a Horizont Európa). V rámci tohto postupu by sa mala zohľadniť aj potreba zosynchronizovať program PRIMA s harmonogramom rámca financovania, t. j. s programom Horizont Európa.